„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСе плаћа се по 6 новч. од сваке врсте ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплате и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

Инв. бр. 11517

БРОЈ I. У НОВОМ САДУ У НЕДЕЉУ 2. ЈАНУАРА 1894. ГОДИНА XXIX.

1893.

„Време јури, време лети;
Журимо се својој мети.“

И прође опет једна година! И дође нам нова! Време јури не чека никога, те за то и ми морамо гледати, да с њом упоредо држимо, јер заостанемо ли, нико нам не поможе! Па да се осврнемо мало да видимо, шта смо урадили, куда смо отишли за ову последњу годину?

Дани деветнаестог столећа су избројани. Још која година и ми ћемо ступити у ново столеће. Па шта ћемо понети из овога? Чиме ћемо овековечити деветнаести век? Изгледа, да се наша домовина баш спрема, да учини „велика дела“ за ово мало година, да се сећа на деветнаесто столеће. У томе раду била је 1893. од великог значаја; у њој се много радило, можда и сувише, те се бојимо, да не ће бити баш све најбоље; јер брз посао обично не ваља.

Погледамо ли ма на које поље живота народнога, видећемо неке измене, неке спреме, но промотримо ли мало боље, видећемо уједно, да се у нашој домовини све радило једнострано. Упутили се једним правцем, захватили један, мањи део, па се са њим журе, журе, а други, већи део стоји и гледи. Та политика је као кад би отац, који има више деце, одабрао једно. те га спремао за све, давао му сва права, а другу децу оставио самој себи. Па шта буде на послетку. „Изабрани“ није кадар и не може да одржи кућу, јер га с једне стране чека огроман посао, који би могао само у слови са браћом својом свршити, а браћа место да га помажу, морају му још одмагати само да сачувају себи живот. Така кућа најпосле пропада, а са њоме и сви укућани.

Година 1893. нам показује такву кућу — нашу домовину. Па ко је крив томе, ако та кућа пропадне? Нису крива деца, није крив ни „избрани“, а још мање потиснута браћа, него је крив неко други, крив је отац, крив је онај, или боље они, којима је поверена управа и који своју власт не умеју и не ће на добро да употребе. Ту децу треба измирити; дати свакоме своје, те нека у слози и даље држе своју кућу.

*

Но да разгледамо мало подробније, шта нам је донела прошла година. Пре свега морамо рећи, да је на влади данас врло „делателна“ дружина. Сваки час долазе нове реформе, које нас често врло изненађују — јер су — не потребне. Хоће да оборе старо, а да на његово место донесу ново — горе. Ту је обавезни грађански брак, матрикуле на државном језику, рецепција Јевреја и нови школски закони и установе. Лепе су то ствари, кад се човек тако заради. И тај рад дакле, — год. 1893-ћа, — може усрећити оног једног сина али тешко другима. Девизу, да се помађари и дрво и камен и живо и мртво видимо у прошлој години, потчињену власти и школу и цркву. А сме ли то бити; куда то води?

Толико само из прошле године, па је доста, да се види, да нам она није била баш ни најмање берићетна. Све што је створила, није створила за нас, него против нас. Но ипак је и нама донела нечега, што нас може утешити: донела нам је начина, да се бранимо, донела нам је братства, слоге и љубави са нашом браћом, која трпе као и ми.

Једној странци донела је воље и начина за нападај и насртај, другој силом нагоњеној, свест за одбрану, а нашој домовини, а нама свима? Беде, новоље и не потребне трзавице.

Година 1893-ћа пооштрила је и довела народносну борбу до велике жестине, гуши и угушила слогу међу народима, међу браћом, која би требала да живе најбоље и начинила од наше домовине читаво бојно поље.

Тако изгледа наша домовина данас на почетку нове године и така улази у нову 1894-у. А може ли то кога обрадовати? Не може никога, ко хоће по души да суди, ко зна, шта је правда и ко љуби ову домовину.

Видимо дакле, да на питање: докле смо дошли и куда смо отишли, можемо на жалост одговорити ово: дошли смо тамо где не треба, отишли смо далеко натраг. Место да напредујемо са временом, ми идемо баш противним правцем — у натраг.

Па при свем том остаће година 1893-ћа записана дубоко у нашој историји. Она истина испуњава један од црних листова њених, али се у тој црнини види и светлих делова — види се, да народ наш није изгубио своју стару свест, види се „да Срб још живи, да је јунак“.

Па још нешто нас мора утешити, а то је, да је нашој прекосавској браћи ова година донела више среће и веће наде за живот, да она отвара нову еру бољега живота у Србији.

На жалост другом ни једном делу нашег народа српског година 1893. није донела ничега, чиме би се похвалити могао.

Но прошла је, умрла је — а о мртвима, ако нема шта добро, не треба ни говорити, ваљада ће њена наследница бити боља и сретнија, те и нама донети чега бољег. Ми не смемо клонути, него ћемо и опет сложно подвикнути: „Сретно нам ново лето!“

Будимпешта. ***

ВАЖНОСТ НАРОДНОСНОГ ПИТАЊА.

О народностима у Угарској и о решавању народносног питања говори се данас врло много. Нема мало озбиљнијих политичара и политичних новина, које се не баве овим питањем. Ствар је дошла и до самога земаљског сабора. Знамо да је о њему проговорио један ваљни члан и син баш тих народности — Србин, кога боље и да не спомињемо. Па кад је тако, видимо да је ово питање врло важно по свакога грађанина ове домовине.

Питање народности је дакле данас најважнија ствар, коју је изазвала шовинистичка политика и које се мора решити што пре и што боље, јер овако даље не иде.

Шта је народносно питање и шта оно тражи о томе смо већ толико говорили, а сад ћемо још додати, да тим питањем не траже народности Угарске ништа друго до своје право, траже, да им се осигура даљи живот, да им се даде слободно исповедање свог имена, свог језика, да им се не дира у њихове светиње школу и цркву. Једном речи, траже, да им се законом осигура даљи живот и опстанак у њиховој рођеној домовини. А ако има још иоле правде и ако народности остану сталне и непопустљиве у тражењу свога права, то им се ово као половини потпуно равноправних грађана земаља круне св. Стевана мора и дати. Јер то захтева и спас и образ ове земље и никако се не може допустити, да већа половина грађана пати и не уживa ничега од свог толиког рада.

Одавна се повела реч како да се залече ове ране на уставном телу наше домовине, које јој зададоше неки заслепљени људи, који не виде и не ће да виде у Угарској никог осим Мађара. Питање ово претресало се доста и сада изгледа, да је дошао и час да се пође даље. И један је корак учињен. Донешен је заједнички политички програм, по коме ће се даље радити, а који су штовани читаоци „Заставе“ већ читали. Тај програм изазвао је велику буру у мађарским шовинистичким круговима. Но то их још толико не једи, колико глас, који су сами толико пронели, да ће са пролећем свануги и нова ера у животу народности, да ће се састати заједнички збор Румуна, Словака и Срба. Збор тај имаће велику задаћу: Његова је света дужност, да покрене нов живот у народностима, да покаже шта желимо и шта нам се мора дати.

Па како се понашају они према томе гласу?! — Политички! Заиста сви њихови шовинистички листови ударили су у једнаку смешну политику. О читавом покрету говори се као о некој сиграчци. Сравњују нас са децом, која би се играла политике, и то је све! Та за Бога људи па кад вам је толико мало стало до нас и нашег рада, кад вам је савест чиста, што онда толико спомињете и пишете и пратите сваки наш корак? Маните нас, да се изиграмо па мир Бог!

Али слабо вам ваљди та политика. Добро ми вас разумемо и сваку вашу реч. Баш толико јуначење јасно показује, да сте се љуто поплашили и да би радо Бог зна шта дали, да није овако, како јесте.

Допуштамо свакоме да се бори за оно, што сматра за добро, али никако не смемо допустити, да се лаћа ко и такова срамна оружја, каквим хоће господа шовинисте да се боре. Зар то није најподлије називати нас издајицама и бунџијама?! Шта више један мађарски шовинистички лист говорећи о овоме програму народности и о толико — од њих спомињаном — Турчанско свето Мартонском збору, спомиње и 1848. годину и прашку револуцију, коју је по њима овакав збор изазвао, те прети, да ће на нас добро пазити и препоручује влади, да би најбоље било збор забранити.

Мислимо, да је овако оружје недостојно поштена човека и политичара. Јер ако је наш покрет дечија игра, пустите нас да се изиграмо, ако ли пак — као што јесте и као што мора бити — ствар ову озбиљно узимате, тражите начина и пута да нас утишате и задовољите путем достојним овакове ствари, које се тиче добра наше домовине. Не подмећите нам ствари, о ко-

ПОДЛИСТАК.

НОВА ГОДИНА.

У СТАРОМ ОБЛИКУ.

Нова година!

Па шта, ако је нова година?! Зар ми је и то на пример нешто, кад се каже: нова година!

Ја сам потпуно уверен и сасвим политички убеђен, да су њу оцачари измислили. Наравно из потаје, онако измислили. Па сад са писмоношама и веровницима целом свету бајаги и свима дужницима желе свако добро и сваку срећу! Да се власи не сете!

А што они на пример не измисле, да престанком старе године, престану и стари дугови? Што они то не измисле?!... Ах, да сам ја само рецимо министар правде, ја би већ знао, шта је то нова година, и шта би ваљало чинити.

Овако још добро ни прочкиљио ниси, а већ чујеш како млекарица уситнила у кујни, па трљајући дланове, честита нам ново лето, жели нам сваку срећу и моли своји шест круна и четрдесет потура за прошли месец.

Тако је то! Данас се већ и на жеље плаћа пореза. Најобичнија жеља једне најобичније млекарице, ни мање ни више, него шест круна и четрдесет потура! Е, па ако је то господо, то хваљено благостање у Угарској, онда — честитам!

Честитам и ја на пример министру Векерлу сваку срећу у погледу грађанског брака и молим за ту моју жељу у име пореве, да на пример министар Чаки даде оставку. Шта, много је? За једну таку красну жељу, то су ситнице, то је маленкост једна.

И таман млекарица изишла, ево ти Пере свињара, духну у рог и пуче бичем са жељом сваког задовољства и среће. Подај и њему једну круну.

Ја сам ђаком читаву једну оперету слушао за двадесет новчића, а ево за један само тон свињарског рога — читава једна круна. Шта би онда, према томе, на пример једна Андричекова симфонија на нову годину — коштала! А већ о Славјанском, да и не спомињем!

Па онда писмоноша! Донео новине човек и опет: сваку срећу и весеље. Туриш руку у џеп, па и њему неколико круна. А да бар што особито важно у новинама. Јок! Како су не знам у ком месту два радикална полицаја убили три либерална првака и четир напредњака! У опште, како нам је престао „Стармали“ и немамо шаљивих листова, ја лепо од првог априла, па држим „Српску Заставу“. Па баш лепо да се човек насмеши по кад кад. И кад онда три мртва либерала и четир мртва напредњака коштају по неколико круна, шта онда могу да вреде хиљаду и три стотине немртвих радикалних опћина! Бррр! Само кад се и те ствари — хвала Богу, који се брине за сиротињу, — пре нове године свршиле! Није то шала, оде онда и Гецина сермија, и мој јастук испод главе.

А ево нам и оцачара! Задовољно се смешка, пружа неку шарену артију, и стиснув своје у шаку, опрашта се са жељом, да те Бог милостиви целе године чила и крепка поживи. А то све због тога, како би ти и до године извукао неколико сребрњака из џепа. Знам ја њих!

Па онда Јецко боктер, што му „стење на лицу поштење“. И он накривио шубару, надућао се мученице, па као и он жели све могуће и као и све немогуће. Зажмуриш, па и њему две круне.

Па кад проесапим, да ми је ланске године нестала крмача са седморо прасица, па то онда чини две круне, шта би тек морао дати, да су шале ради једно, па ма најгеџавије, оставили на миру. Тако је то, на нову годину плаћа се и за ствари, које се бајаги могле десити, али ипак нису.

Будућност је врло магловита. Јер ако то тако потегне, биће свашта. Тек само на нову годину, а ти добијеш тек рачун. „За двадесет литри вина, у које нисам ни капи воде усуо, а могао сам, молим оволико и оволико!“ — „За ципеле добрих и јаких кожних ђонова, што сте их још лане подерали, молим доплату од оволико и оволико“. Дабогме, јер могао је он теби и од папира ђонове скрпити. — Паја Кец иште од не знам кога тридесет круна, што је лане у Мехадији поштено се играо. А могао је лепо варати. — Рибарац тражи помиловање и државно признање његовим делима, зато, што су многи радикални прваци остали живи, а могли су лепо умрети, и што је он могао још много којечега страшног учинити, а што није.

Не, руку на срце, па ако није човек оцачар, писмоноша и таке од прилике ствари, мора стегнутим срцем и сузним очима признати, да нова година нема смисла!

И од куд: Нова година? Зашто нова, кад ће скоро све бити по старом.

Иларион Руварац мрзиће Панту, оног дебелоглавог Панту Срећковића, Панту, као и лане што је мрзио све могуће Панте на свету. А Панта ће опет мрзити и Илариона и свачије име, које се почиње са Иже. Ни ове се године не ће знати, ко је убио цара Уроша и ко је грк-Ставри полупао прозоре. Све ће бити као и лане.

Или зар ће се ове године баш позитивно моћи рећи, је ли Љуба Стојановић запалио Живановићу колебу, или је Живановић сатерао Љубу Стојановића у медвеђу јазбину?! Филологија још ћути и чека. Чека, док се не нађе какав филолошки анархиста тамо од Загреба, који би једино из личне мржње према свакој граматици и свакој синтакси, сад или бацио бомбу, или покренуо још једно три листа, као што је „Хрватска“, па прогласио... слободу правописа! А дотле биће као и лане. Поп-Аврам ће и од сад да пише са гушчијим пером и са „дебелојер“ и мрзиће учитеља једино због оне јеретичке „јоте“. И држаће да је развитак српског језика ни мање ни више, већ ли нека безбожничка хајка неких Милетићеваца против сваког свештеничког угледа и достојанства. Баш као и лане.

Ја ћу на пример и ове године бити тог уверења, да професор Недић није никад могао јести киселе чорбе. Јер да је он јео киселе чорбе, он не би могао рећи за Змаја, да није песник. Чак ни на свечаре мора да не иде. Ни на појутарја. Јер да је његов брк дотакао се ма само кара-батака, и нос му осетио онај благовони мирис једне одом прослав-

јима никад нисмо сањали и не сањамо. А најбоље ће бити: држите се закона и правде, радите отвореним челом, а не по буџаци и за леђима других, па на чијој је страни правда, онога ће бити и победа.

Заједнички програм народности сасвим је јасно определио наше становиште и наше захтеве. Па и ту нам подмећу, јер веле да интегритет (неповређеност) Угарске сасвим у противности стоји са другом тачком програма, која тражи, да се донесе закон о правима народности Угарске. По њиховом сватању и јесте тако. Јер они сматрају да ће интегритет Угарске, само тако остати неповређен, ако се каже и оствари, да у Угарској живи један народ са једним језиком — мађарским. Ко није знао шта значи интегритет једне земље, тај ево има лепе прилике да научи од наших учених шовиниста! Али ту баш и лежи зец! Што би они хтели да реше по њихову сватању ово важно питање.

Знамо ми добро шта смемо, јер друго ништа ни не тражимо, до ли оно што смемо и што морамо добити. Нами баш лежи на срцу срећа ове државе. А што нам бацате и подмећете којекаква подметања, буне и друге ствари, то вам одбијамо на ваш немоћни гњев.

Овим ретцима хоћемо прво да одбијемо од себе та гадна подметања и да покажемо како се недостојно боре против нас, а друго да покажемо, да је народносно питање сада најважније на дневном реду не само по нас, него по читаву нашу домовину, јер од решења овог питања, зависи напредак њен, зато нека добро пазе они, којима је поверена судбина наше лепе домовине, нека је извуку из ове ђаге, у коју су је бацили њени шовинистички синови. Ми хоћемо радо да им помогнемо, али не можемо допустити, да се све скрха на наша леђа. Наше жеље су јасне и оправдане, хоћемо потпуну равноправност и слободу са свима грађанима Угарске. Испуните нам, — а то мора бити а пре а после, — наше жеље, па да види Бог и нас и вас, а још боље нашу заједничку домовину.

На крају вам још довикујемо: Нисмо ми бунџије и агитатори, не желимо ми зла овој домовини, него баш ви и ваша шовинистичка политика и „великомађарска идеја“.

ГЛАС ИЗ ПРИМОРЈА.

Бока, о Божићу 1893.

Протекло је већ доста времена, од када „Застава“ није добила никаквијех тачнијех вијести из овијех нашијех крајева, које би биле написане ни по Богу ни по стричевима, већ по правди Бога истинога. Истина, да су „Застави“ овдје код нас затворена врата, али опет право је, да наша браћа у бившој Војводини чују и разумију, како је код нас; да и она сазнаду за наше муке и невоље, да и она виде с коликијем ли је тешкијем борбама скопчан на Приморју живот народа српскога. Притисак овго, притисак оздо, изазива реакцију, по оној, да притиснуто јаче, све на више скаче.

Дубровник, Бока и Далмација пружају особиту позорницу борбе српскога народа. Ни у једној земљи, гдје Србин живи, није се против Српства покушало и куша, урадило и ради оно, што се ради у Дубровнику, Боки и Далмацији На сваком кораку Српство наилази код нас на свакојаке препрјеке, које оно мора да прекорачи, јер је иначе запријечено у својем развитку и напретку.

Ни један Србин код нас не би жалио, кад би пред собом имао поштеног политичког противника. С поштенијем противником, који се отворено и искрено бори, није тешко заметнути борбу, па је и довршити. Али кад ми Срби морамо овдје да се боримо с противницима, који не излазе на мегдан светлијем и отворенијем оружјем, него подмукло, под плаштом моћнога заштитника, задавају нашем народу тешкијех рана, тад је наша борба неједнака и очајна.

Кад су српске мишице и српска срца 1869. г. подигла прву кривошијску буну, Хрвати, који су се тада заједно са Србима борили против надмоћније италијанске странке, умјели су згодно да иските влади опасност, која би могла да настане из тога устанка. И влада се склонила, да одгурне од себе италијанску странку, а хрватскијем првацима дозволила је, да на умјетни начин стварају себи већину и у далматинском земаљском сабору и у политичкијем општинама. При таквом стварању већине није се никако пазило на бирање средстава, јер је смјер био главна ствар, те су Срби при томе много страдали и страдају. Такав је био по Хрвате успјех прве кривошијске буне.

Пукла 1881. г. и друга кривошијска буна, коју су мал' да не подигли они исти људи, који подигоше и прву, али тада Хрвати друкчије запјеваше, те примише на себе задаћу тајне полиције, у којој су добро успјевали. Најневинији Срби, који су за буну само чули били, денунцирани су пред државним властима и показивала им се вјешала и џелат.

Од тада особито главно оружје Хрвата против Срба јест тајно и јавно денунцирање Срба, како они теже преко границе, како је сав њихов рад новчано потпомогнут из Србије и Црне Горе, а не ће у љубави овдашњијех Срба према осталијем Србима да виде и признаду ону наравну, душевну везу, која спаја брата с братом, па макар их дијелило непрегледно море и брда, а не само државна граница.

Денунцијација је било много по хрватскијем листовима и потајнијех, али што у пошљедње вријеме зачесташе, то се не да казати. Али то није још било доста. Морао се наћи један хрватски првак, који је изабран за посланика у претежно српском срезу, те отићи у Беч на царевинско вијеће и ту пред органима централне аустријске власти јасно и гласно поновити против Срба оно, што је у својем листу небројено пута изнио. Као Хрват није се устезао, да пред изасланицима народа у Аустрији између осталога не рекне: „На жалост, са Цетиња а још више из Београда — гдје ми ипак гледамо братски народ, којему, у његовијем границама, желимо све оно добро, што би сами себи желити могли — државоправне тежње Хрвата бивају побијане; али кратковидна политика аустријске владе не разумије, за што и у том погледу иде упоредо са Цетињем и Биоградом у сузбијању државоправне хрватске мисли, која је ипак лојална мисао и par excellence аустријска мисао . . . .“

Срби су у Далмацији, Дубровнику и Боки велеиздајници, јер у границама закона бране своју народност и што не ће никако да пристану на сједињење са Хрватском и Славонијом. Кад би смо се ми сјединили с Хрватском и Славонијом, борба наша за опстанак била би још тежа и несноснија. То ми знамо, па не ћемо сједињења и с тога наша поштена браћа у борби против нас употребљавају оно оружје, које им је најлакше и које заиста њима најбоље и — доликује!

М—С.

ПИСМО ИЗ ХЕРЦЕГОВИНЕ.

Мостар, 22. дец. 1893.

Драги господине уредниче! Србине брате! Хоћу да ти се јадам и да пред тобом сузе лијем од јада и жалости, јер знам, е ће ми лакше бити, кад се брату исповједим. Брат си ми не само по вјери и језику, него и по невољи и патњи нашој. Ти се патиш тамо, а ја овамо. Свуђе нас ћерају, свуђе нас потиру, свуђе нам крв испијају. А и како би били друкчије Срби, да се не патимо!?

О, како бих се радовао, кад бих ти могао из ових српских земаља само добро јављати и о добру ти писати. Али далеко је од нас добро. Једва га се ко и сјећа, јер нас је одавно јад притиснуо. Ђе је некада св. Сава подизао српске школе, ђе је проповиједао мир, слогу и љубав — ту сада фратри, лажни апостоли и разне пропалице по упуству високе зем. владе сију највећи раздор, коме је крајњи смјер, да се Српство прво ослаби, па најпослије уништи.

Још од св. Саве остале су нам у аманет наше лијепе школе, које чувамо као очи у глави и пазимо као највеће добро своје. Та то нам је једино добро — више га и немамо. Оне су нам свете, оне су нам и миле и драге, јер су наше — српске. Па баш зато, што нам је то тако драго и мило, на то су наши непријатељи зинули као хале, на то су дигли своје отровно оружје, то им не да живети ни умријети. Висока влада, та „милостива“ влада, дигла је читаву хајку на српске школе. Узела је у руке скоро сву управу. Без икаква узрока, него само „из увиђавности“ држи кад гоћ цијелу годину школу затворену; општина по неколило мјесеци чека потврду учитеља, кога је изабрала; српски се учитељи без икаква разлога прећеривају и то у пола године, у сред зиме и мраза

Да се увјериш, доста ти је овај најновији случај, који се десио у глави српске Херцеговине у питомом Мостару.

Један од учитеља на нашој српској школи био је до јуче и Стево Торбица, Србин из Лике. Све врлине, које једног Србина могу красити, код њега су, а о учитељској способности свједоче му одличне свједоџбе и изврстан успјех, кога је увијек са својим разредом постизавао. Сви смо с њиме били задовољни и вољели смо га ка' брата, а он нам је ту љубав љубављу враћао.

Уједаред чусмо изненада глас, да је Торбица прећеран из Босне и Херцеговине и то кроз вријеме од 18 сати. Све нас је текнуо тај глас и жао нам и прежао би. Зашто? Како? Од куд? Нико није знао. Висока влада тако хоће — па мора бити. Он је прећеран за вазда, он — српски учитељ, у по зиме, у сред школског рада, без игђе ичега! Позвани, чујете ли и видите ли ово? Зар вам то не ће стид на лице нађерати? Јест пусто, само кад би га имали!

Осуда гласи:

„Стевану Д. Торбици, учитељу срп. прав. школе у Мостару. Градско-котарски уред обнародује Вас ради сумњивог понашања обзиром на јавни мир и ред на темељу наредбе од 17. априла 1885. број 242. рес. на изгон из Босне и Херцеговине осудити“.

Сиромах Торбица и сам је био изненађен. Ђерају га из његове куће, из његове домовине, из лијепих ових земаља. Зашто? У осуди као што видиш није изнесен никакав доказ. Шта је друго знао, него оде предстојнику Фоглару, да му овај каже, зашто се то с њим чини, на што му Фоглар ово одговори:

„Хја, мој драги Торбица! Ви сте од првог почетка па до дана данашњег тајно и јавно по вашијем српскијем листовима оцрњивали племените намјере и наредбе високе владе; живјели сте у дослуху са Гредељем*), који је био на трг. школи Ваш и српски шпион, те све оно, што Вам је он казивао, раструбљивали сте по вашијем новинама; бунили сте народ и радили за важу великосрпску идеју, на основу чега, кад је сазнато, висока влада и протјерала Вас је из окупиранијех земаља.“

Ето, драги господине уредниче, шта се са нашијем учитељима ради и шта им се подмеће: као да су агитатори за великосрпску идеју, српски шпиони и тд. и тд, а само, да их могу смести у раду, српску школу остављати без учитеља, ни на небу ни на земљи и најпослије је у згодно вријеме „из увиђавности“ затворити Ето милости, којом нас обасипа висока влада.

Може се рећи да је виновник Торбичиног изгнанства овдашњи комунални учитељ Недјељко Лазаревић, јер је он владин шпион, те је Торбицу као такав гадно денунцирао и облагао. Да је он заиста владин шпион, сведочи то, што је он два дана напријед знао, да ће Торбица бити прећеран. У очи пак изгнанства дошао је у гостионицу код Кисића, гдје је нас више било искупљено, па нам иронично рече: „Но, сад ћемо се српски разговарати. Тиче се — вели нама — вашега друга Торбице, који ће сутра прећеран бити“, и стаде — како је био пијан — од радости скакати. Други је случај ово: Кад је Торбица добио наредбу, отишао је у полицију и рекао полицајима, да га пусте комесару ради неке ствари. Полицаји мислећи да је он Лазаревић, рекоше му: „Ви, г. Лазаревићу, можете у свако доба г. комесару ићи.“ Види се дакле, да је Лазаревић de facto шпион. Сав га Мостар мрзи и презире, а и треба то да чини, јер је заслужио.

Торбица ће се сад одселити у Србију и мисли тамо заслуживати насушни хлеб. Ми га препоручујемо браћи Србијанцима, јер не само да ће добити у њему одушевљена и ватрена Србина, него и изврсну учитељску снагу, која је кадра много порадити на умном напретку наше Српчади.

Ето, кад се тако ради у главном граду Херцеговине, шта је тек по селима и засеоцима!!! О том ћу ти други пут писати, а сад, драги уредниче прими братски српски поздрав. Дај Боже, да се овамо на боље окрене!

Србин, Србин — па до вијека.

*) Гредељ је био професор на трг. школи у Мостару, те је као Србин био у носу влади, а лани је најпослије прећеран.

ПИСМО ИЗ ПРАГА.

29. децембра 1893.

(Осуђени уредник. — Убијени војник. — Демонстрације. — Страјк у опери. — Уредник Хушек.)

Данас је била парница против Ант. Хајна, филозофа и уредника забрањене „Неодвислости“, а доцније „Независлих Листи.“ Хајн је један од главних окривљеника у афери друштва „Омладине“. Пред божићне празнике пуштен је уз велику кауцију из истражног затвора.

У данашњој парници био је оптужен због увреде Величанства и рушења јавног реда и мира. Осуђен је на 8 месеци тешког затвора, пооштреног једнодневним постом сваког месеца, и губитком кауције од 500 фор. Оптуженог бранио је др. Странски из Брна. Уложио је призив. — 15. јануара чека га друга парница као саучесника „Омладине“, на којој ће по свој прилици бити више осуђен.

*

У суботу на ноћ догодило се овде на Карловом тргу једно убиство. Убијен је један војник. О самом догађају не зна се још ништа позитивно; то ће тек суд решити, јер гласови су двојаки, т. ј. да га је убио један полицај, а полицај опет каже, да се исти војник отимајући се с њим о сабљу, пробо сам.

Догађај је произвео велику сензацију и огорченост међу прашком публиком (јер се сумња, да га је полицај убио) што доказује погреб истог војника, на ком је било 7—8 хиљада душа, понајвише радника. Раденици испративши лешину до гроба, вратили су се у гомили натраг и

ђене киселе чорбе, тај не би могао онако туберкулозну критику искашљуцати. И као што рекох, нова до душе година, али ипак старо уверење, то јест, или Недић не једе киселе чорбе, или није критичар.

И каква је то нова година, кад и ова има 365 дана, као год и она лане. И ове ће се године говорити бајаги о некој слози и неком јединству и одмах за доказ томе и опет која нова странка основати. А стрина Јустина ићи ће као и лане у Раваницу на славу, посадиће и ове године мало пребранца и приликом не знам чијег јаузна, рећи ће нешто за пошиницу, у след чега ће цело село да промене своје мишљење о тачном и савесном руковању туторских пешкира. — Неколико народних учитеља добиће дисциплинарне истраге, ли тога ради, да буде као и лане. — У Србији ће као и сваке друге године, бар два министарства пасти, и сваки дан по једно бар тридесет либерала бити убијених, што на годину од прилике: само двадесет хиљада мртвих лешина у умишљеним цифрама чини. — Један члан књижевног одељења не ће ништа поднети „Матици“ за награду, само за то, што ни лане није. — Сомборски посланик држаће расправу, како је теже нешто превести, него сам оригинал написати. (И ми му верујемо! Прим. уредн.) И на основу тога родиће се у Сомбору још једно певачко друштво. — Српски манастири и ове ће године, по неколико новчића сувишка показати као и лане. А оно неколико стотина за монашку школу, мисли се, да ће пасти с неба. Што у осталом није ни ружно! — Поп Панта ће да даде изјаву, како не припада ни једној странци, као што се то од њега сваке године може с правом очекивати. (Берза ће остати непожуљана као и лане) — Молско питање — као ствар европске важности — расправљаће се и ове године по свима новинама, које су и за и против автономије. — Избори ће као и до сад бити увек слободни, да се не би рекло, да није ко лане. — Владика Стојковић на пример не ће ове године умрети. Јер ни лане није умр'о.

У опће све ће бити по старом, и за то нова година и нема свог правог значаја, јер нема новитета.

Али биће ипак нешто, што ће бити ново! Биће нових календара; биће нових политичких преских парница; биће сабора — разуме се у Пешти —; биће неколико нових листова; биће и неколико нових књижевних крађа и најпосле биће и нов патријаршески двор! Али кад се човек добро промисли свега је тог већ било, и онда и опет, за што: Нова година?!

Али може на прилику много чега и да не буде! На пример врло лако може да буде, да у Темерину не буде вашара. Али за то ће се већ постарати наше политичке странке, да га у својим листовима надокнаде. — Може се догодити, па да ни у нашем Сентомашу небуде целе године гостију . . . Није, није, шалим се само, тако шта не може се никад догодити! — Може то на пример: да не буде више дужне претплате на „Заставу“. Што у осталом баш није српски обичај, али слободно се може препоручити.

У опће може на пример да . . !!!

Нешто се мешкољи пред собним вратима. Погледам и — наравно опет честитка. Мија црквењак наслонио се уз дувар, оцмољио брке, укрстио очима, па пун вина и искрених честитки желећи ми свако добро, срећу и напредак и . . . Осетим још последњу круну у џепу.

„Жено, подај му круну, па онда — сасвим закључај врата!“

Беч, при крају 1893. **Граничар.**

демонстрирали су у Фердинандовој улици. Неки су позатворани.

*

Између опере и оркестра који штрајкује, дошло је јуче до споразума, те је опера после десетодневног одмора данас са „Проданом невестом“ опет отпочела.

*

Савет за изузетно стање осудио је уредника антисемитскога листа „Наше зајми“, Јаромира Хушека на недељу дана затвора, пооштрена постом, због чланка, који је изишао у његову листу против Чивута.

Нови Сад, 1. јануара.

Што дикла, навикла. Када треба да изађе број „Видела“ и „Малих Новина“, њихови уредници и сарадници налазе се у доста непријатном положају. Ни њихова машта већ није толико жива, да сваки дан измишља нове лажи, нова убиства, нове пљевине у Србији. А да старо и већ толико пута погрејано опет изнашају, несносно је и њима самима, а тек њиховим читаоцима. Али шта ће, оне најнесносније особе свима новинарима без разлике партија, а то су почетници словослагачи, чепају око стола и траже „рукописа“; „вергл“ мора да одсвира своју ноту или ако хоћете овако: лист треба да изађе и — машта опет проналази по какво убиство, по какво кување у цибри (ракији) или бар по какав ражањ и угарак. Идеја је ту, само још треба мозак да измисли по какво место, где су се те „грозне ствари“ десиле, и ствар је готова и ако је то већ по стоти, не, то је мало, већ по хиљадити пут — „стара песма на нов глас.“

Али дошао је и светли празник Христова рођења. И најокорелији зликовци по хапсанама запеваше „Слава Богу на небеси, мир на земљи, и међу људима добра воља . . .“

Када тако ама баш сви људи без разлике рекоше, онда без зебње да узмемо божићни број „Малих Новина“ и „Видела“, да га прочитамо. На првом месту, у уводном чланку стоје насловне речи „Христос се роди!“

Да, да, „заистину роди“ помишља добри читалац, роди се да и у „Виделову“ срцу бар за тај светли дан створи бар местанце за праву, чисту братску љубав.

У чланку се вели . . . не би били ради да овај светли празник помутимо . . . а одмах после три реда долази чланак „Глодари и јазавци“ у коме се нападају многи радикали. Па тако и у „Малим Новинама“. И доиста долази, да се човек запита, зар ти људи ни божићни број не могу да уреде без лажи и обмана, без опадања и клевете? — Није нам дошао до руке божићни број органа либералне странке у Србији, али сумњамо, да је и он друкчије поступио; тек не ће он изостати за својим вреним колегама!

ГОЊЕЊЕ СРПСКИХ УЧИТЕЉА.

Доносимо овај допис, да се види како се несавесно и варварски поступа са српским учитељима, да се увере сви, да се овде ради о систематском гоњењу, и да се то чини без сваког испитивања, по ћефу шовинистичких извештаја.

Панчево У сваког народа, па и у нас Срба, има једна изрека, која каже: „Истину рећи нека се нико не страши“. За то бићу слободан и ја с једном истином на јавност изаћи, на то ме је осмелила неправда, која се надамном и над моја четири друга овде код нас извршила; уверен сам да само неправда може истину казнити.

Знамо, то је сад на дневном реду, да се наш господин министар просвете из годишњих школских извештаја уверио, да се у многим школама мало, а негде ни мало мађарски језик није предавао; усљед тога је заповедио, да му се до краја месеца минуле године, из свију крајева тачно извешће поднесе, који учитељи не знају, и нису до сада у школи као што се захтева мађарски језик предавали. За то су у првом реду били позвати школски инспектори, да поднесу посредној власти извештај, а ова ће власт господина министра известити. Како је то по другим местима изведено не знам; ја ћу бити слободан на јавност изнети, како се то овде код нас у Панчеву догодило.

1. (13.) децембра као што рекох минуле год., у држаној седници „ферваltунгсаушуса“ кад је реч о министарском захтевању била, господин Емерих Мартин управитељ овдашњих грађанских школа који у „ферваltунгсаушусу“ место школског инспектора заступа, изволео је предлог донети, да се пет овдашњих српских учитеља: на име: Сава Петковић, Вељко Константиновић, Бранко Вујић, Макса Марковић и Арса Данкуц, за то као што господин Мартин рече „мађарски“ не знају, у пензију ставе, и то да се министру поднесе. По што у ферваltунгсаушусу није било ни једног члана, који ове учитеље и њихову способност као што треба познаје, то се предлог господина Мартина примио, и поднеће се господину министру.

Министарско захтевање можда је оправдано, у његовим је рукама корман просветног брода ове државе, он има права да школе правично као што треба регулише; али никако не би требало да буде дозвољено, да овај и онај на штету државе и штету појединих учитеља по ћефу предлоге доноша.

Ја сам тако слободан јавно рећи, да предлог господина Мартина нити је логичан, а ни правичан, него партајичан; ја ћу то све по реду доказати. **Он, господин Мартин, никада у нашим школама није био, он нашу способност рада, а ни успех баш из мађарског језика не познаје. Од кад је време настало и од кад се законом захтева, ми смо свагда захтевима у пуној мери у опште сви учитељи, као што треба баш из мађарског језика одговорили; то знају они који су над нами и над школом надзор водили.**

Нека ми нико не замери, што ћу о себи коју више рећи. Ја 40 година и 4 месеца пуних као учитељ служим, свагда су школске власти самном и мојим у школи радом задовољне биле, често су ме писменим признањем одликовале, нека ми нико не замери, што ово наведох; али то су моји ордени.

Кад је наступило време, да се у нашим школама и мађарски језик по наставном плану предаје, ја нисам ради мађарског језика нигде на курсу био, то се није од мене захтевало; али трудио сам се и научио сам, да пуних 14 година у II и III. разреду толико предајем, и таки сам успех **баш из мађарског језика показао, да су ме школске власти и баш сам господин школски инспектор два пут писмено похвалио.** Опет велим, **извините ми и немојте рећи** да се хвалим. Противу неправде само се истином човек бранити може.

Шта је господина Мартина руководило, не знам, да нас петорицу овако ћутуре зграби и за пензију препоручи; али бићу слободан јавно рећи, да је овај предлог са сокака, а не из школе донесен, и да је више партајичан, него правичан. То ћу и доказати. Да је господину Мартину правда и правица пред очима лебдила, он би, кад му је у део пало да предлагач буде, којег и од немачких овдашњих општинских учитеља за то предложио, који исто тако као и ми српски учитељи квалификације немају. (Нека ми не замере господа другови, којих се ово тиче, њима свако поштовање, али тако је.)

Ми смо у овој ствари високом министарству представку послали, доказима поткрепили, да није тако, као што господин Мартин каже. Видећемо, каква ће успеха бити, тек овако стоји, као што рекох, 40 година и 4 месеца послужио сам Богу, роду и држави као што треба, здрав сам и вољан, да још коју годину послужим, а највише што не могу да трпим оне, који ма и не размишљено било, хоће другоме да шкоде, само да се другоме додворе. На послетку велим господину Мартину, кад му је у део пало тако велико поверење, треба да се увери, размисли и тек онда предлог донесе.

Још велим: господо, не таманите старе воћке, које вам плода носе, док не подигнете младице, које вам плода донети могу!

Други дан Божића, 1893.

Арса Данкуц,
управни учитељ.

Поглед по свету.

— **Владина се странка цепа.** Од како се угарска влада тако загрејала за предлоге своје црквене политике, па их хоће силом да протури у сабору, настало је у самој странци, међу владиним посланицима потмуло незадовољство. Сад то незадовољство избија отворено на површину. Неки виђенији чланови владине странке напуштају своју досадашњу странку због црквене политике. Иступили су из ње у последње време Бела Ацел, па Антон Тибад, Јосиф Антуновић и Лудвиг Борнемиса. Овај одлучан корак својих до сад верних људи баца владу у велику бригу, јер није се она толико с поља бојала, да ће је непријатељи црквене политике надбити, колико се сад плаши, кад види, да јој се војска цепа. Унутрашња неслога појешће је.

— **Постигнут споразум.** Како „Одјек“ јавља, ономад је др. Милован Миловановић известио владу, да је у питању о обртној порези, рад чијега изравнања је он и послат у Беч, постигнут потпун споразум с аустро-угарском владом. Услед тога је 27. дец. била министарска седница у двору под председништвом краљевим, на којој је овај споразум утврђен, о чему је др Миловановић телеграфским путем извештен.

— **Немири у Италији.** У Корату догодио се сукоб између незадовољника и војника. Од првих је троје погинуло. Више је војника рањено. У Корату је војска појачана и у след тог је наступио мир — У Мантуи се искупила множина безпослених радника пред градском кућом и тражио је раздражљивим узвицима рада и занимања. — Ухваћен је свештеник Урзо, за кога се дознало, да је стојао у споразуму са послаником Дефелицијем Ђуфридом у погледу револуционарне агитације у Сицилији. Њега су отправили у Палермо.

— **Суђење анархисти Вељану.** У згради, где је било суђење Вељану, чињене су све потребне мере пажљивости Постављена је стража пред зградом. Свет је гомилама наваљивао унутра, Кад је Вељан ступио у седницу, дао је знак руком на неког од присутних. Његово је држање одважно и одлучно. Кад се читала оптужба, бележио је кривац. Оптужени пориче, да је примио новаца за атентат. Изјавио је, да он није имао намере, да слушаоце у комори рани, него само посланике, јер су они највећи противници социјалног питања Он је предузео, да пре 200 посланика рани, него једног јединог слушаоца. Пориче, да је хтео после атентата да бежи и да је хтео кога да убије. Да је то хтео, он не би бомбе напунио клиновима, него фишецима. Кад му је председник пребацио, да он за то тако говори, не би ли своју главу сачувао, Вељан је живо протествовао против тога. Оптужени је доказивао, да је бомбу због тога бацио у комори, што ни је могао да нађе себи никаква рада па да своју породицу може он издржавати. Вељан је изнео неко подуже писмено, у којем он прекида сламку над данашњим друштвом и у којем он разви ја план, на који начин да се друштво преустроји. Рекао је, да је у двобоју са друштвом само свога противника ранио. „Можете ме осудити; али знате ли какву ће пресуду над вама светска повесница изрећи“. Тужилац је искао, да Вељана осуде на смрт, јер он није атентата учинио само због своје невоље, него и из одушевљења, па је за то изабрао комору, да направи већу ларму, него онај у Барцелони. Бранилац је говорио, да Вељан није никог убио, те да не треба ни он да буде осуђен на смрт. 25 минута трајало је саветовање судаца. Поротници одговорили су на сва четир питања, да је оптужени покушао уморство са предумишљајем. Суд га је осудио на смрт. Кад су Вељану прочитали пресуду, викао је он: Живела анархија!

Суђење либералним министрима.

VIII. Састанак.

Због болести четири члана, није се могло да продужи ислеђење.

Идућа седница заказана је за 29. дец. у 9 и по сахата пре подне.

Болесни су: Крстић, К. Јовановић, Ђ. Симић и Др. З. Угричић.

IX. Састанак.

У седници од 29. дец. 1893. која је отворена у 10 часова и 20 мин. пре подне, Авакумовић замоли суд да реши, да ли члан суда др. Никола Крстић, може наставити рад у извиђању и суђењу, кад су три дела извиђена за време његовог боловања.

Изјављује, да нема ништа лично против Крстића.

На питање председника сви оптуженици и браниоци изјавише, да је Рибарац болестан.

За овим су се судије повукле у собу за саветовање, и кад су се вратили, председник одлаже седницу за 4. јануар идуће године.

У тај мах долази Рибарац и тражи, да суд реши, да се по ново врати у суђење и извиђање заменик Ж. Живановић, за кога је суд решио, да не може да буде судија, кад је тужбом оглашен за саучесника.

Са своје стране налази, да Живановић не може бити његов саучесник, кад није његов потчињени орган.

Да стоји његово тврђење, види се и из тога, што суд позива Живановића за сведока.

По што је ова изјава учињена по закључку седнице, то о њој није ништа решавано.

ДОПИСИ.

Перлез, на св. Игњатију богоносца. Ма да сам врло невешт писању, ипак ме нужда натера, да наше јаде на јавност у нашој милој „Застави“ изнесем. 28. о. м. прославио је овдашњи учитељски збор педесетогодишњицу првог мађарског књижевника Мавра Јокаија. Немам много против те прославе, али ме јако болело, кад сам распоред прочитао, јер се овај састојао из 12 тачака, а између тих 12, само су две тачке српске биле, а остале све мађарске. Дакле чујте драги читаоци, српски учитељи приређују у српској школској дворани и чуле се само две српске декламације.

Прва тачка је био пролог, којег је један наш овдашњи учитељ говорио. Не ћу много да наводим из његовог говора, али само примећујем, да се говорник тако далеко затрчао, да Мавра Јокаија сравњива са свецима, и вели „драга децо, Мавра Јокаија треба више да славимо, него ма ког свеца“. Зна ли дотични српски учитељ, шта је светац, а шта је Јокаји? Као српски учитељ требао се добро промислити пре, него што је ту реч изрекао. После овог говора певали су ученици и ученице мађарску химну „Isten áld meg a magyart“. Присутна браћа Срби када су чули од српске деце, у српској школи ту химну, сви су се згледали и свима је образ од стида црвенио, и морао је црвенити, јер има осећаја, а господа учитељи на то нису мислили, кад су распоред склапали, како ће присутнима бити. Зар се није могла каква пригодна српска химна певати?

Кад се већ „морао“ прославити Јокаји, зар ми немамо његових превода, које је наш дични песник Змај Јован превео? Зар се нису могли или смели исти преводи на српском језику декламовати и певати? Зар смо ми Срби овде у Перлезу тако далеко дотерали, да нам солгабиров и домин заповеда, шта ће у српској школи бити? Срамота је то и то велика срамота. Требали су се наши учитељи боље промислити пре, него што су позивнице слали, и молили браћу Србе, да дођу у што већем броју. Боље да нас нисте звали; не би барем морали црвенити, пред оном иноверијом, која се у српској школској дворани налазила, пред оном иноверијом, која је после свршеног чина честитала и руку стискивала говорнику на његовом говору. Њима се тај говор допао, јер су од српског учитеља чули речи, где се један песник и књижевник мађарски са свецима упоредио.

Ми овде сваким даном све боље и боље напредујемо. Пре кратког времена приредила је овдашња српска младеж забаву, и половина чистог прихода намењена је Штајнбаховом фонду. Да ли су знали г. приређивачи на што је основан горепоменути фонд.

За сад толико, а првом приликом јавићу вам опет нешто ново. **Србинић.**

(На ову жалосну вест имамо то да приметимо, да смо са друге стране добили опет из Перлеза врло дугачак допис о свечаном освећењу ново сазидане школске зграде, на коју је утрошено 50.000 фор. У том је допису и цео пригодни говор равнајућег учитеља г. Душана Савића Ми тај допис и говор због скучености простора не можемо да донесемо, само толико смо немило приметили, да говорник ни изустио није реч „Србин“ и „Српство“, и да је врло лепо изведен задатак школе, али са свим непотпуно, јер је изостављено, да та школа треба да негује и српски језик, српско име и српску народност и наше обичаје. Но када кажемо, да је у Перлезу школа покомунаљена, онда је јасно, зашто је то све изостало и за што се Мађар Јокаји на онај начин слави. **Но уједно треба да буде јасно и онима, који то још нису знали или веровали, да је комунална школа убиство за српску народност, те треба да и ово буде јасна опомена, да је Србима једна од најважнијих задаћа, да негују своју вероисповедну српску школу, да се спасавају од покомунаљења, и да не жале никакве жртве, да подижу, одрже и унапређују српске вероисповедне школе, баш данас, када се свим начинима иде ва тим, да се све школе покомунале или што је то исто да се помађаре!** Уредн. „Заставе“.)

Вести из народа.

— Пишу нам из **Црне Баре**, 27. декембра. „Још нас растављају 15 дана, од онога дана, кад ћемо да се упустимо у избор месног општинског бележника.

Браћо Срби! Ви знате, да вам је туђинац и то сам месни привремени бележник са иноверним учитељем натоварио ласкавим речма на ваша плећа њихову школу и учитеља, те да ви морате њихову мађарску школу и учитеља из вашег сопственог трошка издржавати, односно од целокупног општинског трошка. Поред тога имамо ми нашу самосталну српску вероисповедну школу, коју ми засебно издржавамо. То би требало да вас научи памети.

Сложите се, збратите се и тако сви слошки бирајте Србина за свога бележника, јер је ту наде, да ће као Србин умети да даде по који отпор туђинштини, која је навалила на нас. **2×3=6“.**

Вести из места и са стране.

Овим бројем почињемо нову годину. Опомињемо наше претплатнике на стари дуг и на нову претплату, а наше једномишљенике на скупљање нових претплатника.

Вести из Србије. На први дан Божића био је у Београду толики ветар и зима, да је патрола наишла у близини главне полиције на смрзнутог човека. То беше један овдашњи опанчар. Исте ноћи патрола је нашла и једну женску слабо одевену и такође замрзнуту у онесвешћеном стању. Њима је одмах указана помоћ и обоје су после неког времена дошли к себи.

— Забава, коју је другог дана Божића у Београду приредило „Коло Јахача“ у сали Коларчеве пиваре, испала је веома лепо. Забави је присуствовао и краљ Александар.

— После нове године воћа народне радикалне странке у Србији, Никола П. Пашић, који се сада налази као посланик на царско-руском двору у Петрограду, посетиће своје пријатеље у Београду.

— Друштво српских лекара изаслало је једну комисију, која ће чланове међународног конгреса приликом њиховог пролаза за Цариград у Београду на свечан начин дочекати и угостити.

— У Гризу, у Тиролској умрло је бивши српски конзул у Скопљу и познати књижевник Владимир Карић.

Одбрана дра Попа. Обузет разним замашним пословима, нарочито са одбраном оптуженог Русу-а, уредника румунског „Гласа народа“, и припремом за огромну парницу због „Меморандума“, тек је сада доспео др. Поп, да ревидира свој говор, који је држао приликом одбране „Заставе“ због белешке о дечијим забавиштима и отимачини словачке деце. Ми ћемо тај говор у једном од идућих бројева донети.

Српска занатлијска добротворна позоришна дружина у В. Кикинди приредила је позоришну представу с игранком на нову годину 1. (13.) јануара 1894. Представљана је „Потурица“ од Ивана Кукуљевића-Сакцинског.

Сликар самоук. Пишу нам из Пардања: „Овдашњи учитељ Михајловић, као самоук у сликарству, израђује слику св. Саве за школу на поклон, масном бојом на платну, где свети Сава Српчад раширеним рукама себи прима. Оквир ће такође сам позлатити и израдити, те ће се на дан св. Саве икона осветити и у школу унети, где ће се држати водоосвећење, говор, декламације итд — Имали смо срећу чути први пут на Божић и први и други дан ново певачко друштво, које је лепо појало, тако, да нам је милина било. А то друштво ће се у појању и певању и даље вежбати. Дао им Бог сретно и напредно! Икона ће вредити до 30 фор. и скоро ће готова бити.“

„Посавска Хрватска“ зовесе нова биљка, која је никла на новинарском земљишту хрватске „опорбе“ у Броду. У свом позиву на претплату, већ забада трн у здраву (српску) ногу. Издавачи „Посавске Хрватске“ објављују, да је за то покрећу, што им „из српских кругова поручују, да Славонија још није хрватска“, па ће за то ова нова „Хрватска“ да „ради око пробуђења хрватске свијести и организације Хрватства у Славонији... Излазећи у Броду тик сусједне Босне, она ће порадити, да и у освјешћењу оне наше (тамо мисли њихове) хрватске браће изврши што достојније своју апостолску мисију.“ Види се, да та наша „браћа“ Хрвати имају велику памет, били на Драви, а били на Сави, и дугачке ноге, кад могу да опкораче Саву код Брода и опет да остану живи!

Проглашени за невине. Порота у Ангулему прогласила је невиним оптужене за немире у Ег-Морту. Ово решење учинило је непријатан утисак и у Француској и у Италији. Поротници су се руководили на сваки начин судски утврђеним фактом, да су Талијани кавгу изазвали и први ножевима напали француске раднике. Но при свем том то још никако није разлог, да се ослободе од казне они Французи, о којима је доказано, да су они немоћне и рањене Талијане мрцварили. Из политичких разлога требало је кривце најстрожије казнити, јер баш у овом тренутку од великог је интереса за Француску, да се ништа не деси, што би у Риму могли тумачити као непријатељство на спрам Италије. Талијански владини листови већ су похитали, да употребе у своју корист ову пресуду француског поротног суда. „Реформа“ вели, да ће ова пресуда, којом се невини проглашују убице талијанских радника, бити нова сметња измирењу талијанског и француског народа.

Лек против гушобоље. Неки француски лекар покушао је да лечи гушобољу у деце луком и у врло много случајева испало му је лечење за руком за два до три сахата. Испекао је у пепелу главицу црног лука и изгњечио га је на танком платну, муселину или другом чему и направио је од њега кашу, па је опет покрио тим истим. Ту кашу прелио је једном кашчицом амонијака. Док је ово још топло, метнуо је дедету на врат с поља према оном месту, где се боља ухватила и тако је дете за 2—3 сахата излечио.

Са српског престола. Г. Мирослав П. Спаић из Митровице верио се на св. Стевана са гђицом Даницом, ћерком гђе Јулијане удове Тешић из Новог Сада. — Нека им је сретно!

Чувени проналазач Едисон. За одржавање своје радионице (лабараторија) плаћа Едисон годишње 200.000 долара. Он има патенат за 400 проналазака и тај се број умножава непрестано. Има имања до три милијуна долара и сваке године бива богатији. Едисон је врло умерен у јелу и пићу; не мари да се истиче, једе биљну храну, но ипак за то пуши по 20 цигара на дан. Глув је на оба ува, али је ипак за то врло живе природе и оштар. Раденик је неуморан.

Маршал Пеихото одступио. Из Рио де Жанејра стигла је вест, да је маршал Флориано Пеихото поднео оставку као потпредседник бразилијанске републике. Председника није било, од како је свргнут Фонсека Ако се ово потврди, онда би се и грађански рат могао свршити, који тамо непрестано бесн『 Тај је рат изазвао сам Пеихото, јер је хтео да присвоји себи диктаторску власт. Против њега прво се подигао поморски адмирал Јосе де Мело, а доцније најпопуларнији бразилијански адмирал Салдана де Гама, који су тако уклонили диктаторство од Бразилије.

Нов народносни лист. Познато је нашим читаоцима да су румунски листови „Трибуна“ и „Глас Народа“ од власти обустављени. Румуни су одговорили тиме што су у Темишвару покренули нов велики дневни лист „Право“ (Dreptatea) под уредништвом др. Корнела Диаконовића и др. Валера Бранишћа, чија нам имена јамче да ће у њима борба народности против шовинизма добити нове борце. Но то није све, за кратко време ће „Трибуна“ и „Глас Народа“ опет васкрснути.

Покојници у години 1893. Да би и наши претплатници од петка имали прегледа о оним важнијим личностима које је у прошлој години српски народ и страни свет изгубио, то ћемо их у броју од идућег петка донети.

НА НОВУ ГОДИНУ!

Овим бројем отпочињемо нову годину „Заставиног“ живота, пуну великих и крупних задаћа.

Није доста, што „Застава“ мора да се бори против мађарског и хрватског шовинизма, против немарне јерархије, која у служби несрпских и неправославних сила, поткопава последњи бедем наше народне борбе, нашу народно-црквену автономију, него се још и из самог крила странке, која се око „Заставе“ окупила, родили нови непријатељи, против којих се мора не ради себе, већ народне користи ради борити. „Застава“ је од увек показала да уме да победи све препреке, које стоје у путу народном животу, да не преза ни од чега. Људи, који су се сада око ње окупили немају се чега страшити, нити се страше, да прихвате борбу ма са киме, где то народна корист захтева. Но та многострана борба захтева и велику снагу и помоћ свију, који су пријатељи народног напретка. Ведрим челом ступамо у нову годину, пуни воље и одушевљења, да продужимо и удвостручимо борбу против свију непријатеља народних. Тешки нас задатци очекују у новој години, велики и замашни се догађаји спремају, у којима морамо учествовати. Нова година има да изводује борбу против црквених владиних реформа, које су наперене против наше вере и народности. У новој години има да се остваре припреме за заједницу немађарских народности, има да се приреди и одржи народносни конгрес, да се донесе заједнички политички народносни програм; како би се устострученом снагом одбила навала помађаривања и похрваћивања, има да се упну све силе, како би до нашег нар. црквеног сабора дошло, да се наше нар. црквене автономне ствари једва једном уреде. За тако замашне задатке очекујемо и замашну помоћ народну, како би нам борбу олакшало. Подсећамо наше претплатнике и све пријатеље народне ствари и наше једномишљенике, да им је дужност постарати се, да овај народни орган напредује, да у новој години задржи своје досадашње претплатнике и да се још и појача богатим бројем нових претплатника. Особито позивамо чланове среских одбора и њихове изасланике, да се својски побрину, да се у њиховом срезу партијски орган што више распрострe и да што више нових претплатника стече. То им спада међу прве дужности, што странка од њих захтева. — „Застава“ ће уложити све силе, да своју задаћу што боље испуни.

Трговина.

Нови Сад, 1. јануара. Пшеница прве квалитете 7 ф. 10 н. Пшеница средња 6 ф. 80 н. Пшеница лакша роба 6 ф. 50—80 н. Наполица 6 ф. 30—50 н. Јечам 5 ф. 20 н. Зоб 6 ф. 50 н. до 7 ф. Нови у зрну кукуруз 3 ф. 80 н. Кукуруз у клипових 2 фор. 70—80 новч. Маст 48 ф. Сланина сува 50 ф., дебела паљена 52 ф. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки .	37—38 н.
„ средњи . . .	35—36 н.
„ лаки	32 н.

Све од 1 килограма.

Теоци .	10—20 ф. по комаду.
Јагњци .	—·— ф. по пару.
Овци . .	8—12 ф. „

Стање воде под Новим Садом.

31. децембра било је 0.60 мет. а 1. јануара је било 0.64 мет.

Новије вести.

Црна Гора и Турска. Због најновијег сукоба на црногорској и турској граници звао је султан црногорског агента у Цариграду, Бакића и изјавио му је, да жели са црногорским кнезом да негује најбоље односе; погранична комисија ће наставити свој рад, који је био обустављен због сукоба.

Избор председника. У француској комори изабран је за председника по ново Дипи са 290 гласова од 357, који су гласали. Изабрани су и сви досадашњи потпредседници.

Белгија. Министарство је дало оставку. Краљ задржао решење о оставци до данас. Комора ће се безусловно разрешити.

Трговачки уговор између Русије и Немачке већ је зготовљен у слову и речи и поднеће се немачком сабору у фебруару.

БРЗОЈАВ „ЗАСТАВИ.“

(Стигао 31. децембра 1893. у ½3 сахата по подне.)

Сибињ. Позната огромна преска парница против 28 првака румунскога народа, који су као чланови њиховог средишњег одбора носили у Беч Њ. В. цару и краљу „Меморандум“, која је требала 11. (23.) јануара 1894. год. пред поротом у Клужу да се одржи, — одложена је на неизвесно време.

Списак имена

од добровољних прилога за пострадалу браћу Србе у Ловри, — скупио Стеван Уторник у Сомбору.

Имена приложника: Г. г. Захарија Г. Стојковић 5 ф. Српско грађ. пев. друштво 4 фор. Сомборска тргов. зан. банка 3 фор. Удов. Марија Паланачки 3 ф. — По 2 фор. Коста Георгиевић Даша Груиић, Коста Косанић, Др. Ненад Бикар. По 1 фор. Јаша Гергуров, Миливој Каракашевић, Јован Момировић, Стеван Паланачки, Јован Благојевић, Стеван Вукичевић, Н. А. Вуиић, Михајловић Ника и ђока, Паја М. Бикар, Ника Хариш, Др. Пера Цветковић, ђока Стојковић, Никола Вукичевић, Гавра Бркић, Стеван Маглић, Трива Кронић, Данило Гергур, А. Хегедиш, Јован Јерасовић, Ђура Арацки, Младен Гергур, Милан Стојшић, ђорђе ђуришић, Никола Утвић стар. Милош Гавансии, Др. ђорђе Еремин, Народни Пријатељ, Аурел Николић, Емил Деметровић, Никола Бугарски, Јован Вуиић браца, Н. Н., Александра Уторник, Стеван Уторник, Јохан Герлих. По 50 новч. Стеван Николић, Светозар Лукић, Љуба Јездимировић, Теодор Бабић, Јован Бркић, Јаша Бикар, Мита Ференчевић, Софија Купусаревић, Радослав Везић, Јосиф Деспотовић, Стеван Арсеновић, Стеван Лалошевић, Милан Пачирски, Александра Груиић, Младен Утвић, Стеван Ползовић, Удов. Милица Барјактаровић, Александер Деметровић, Ковачић и Бугарски, Младен Коњовић ратар, ђока Леовић, Кузман Бикар. — Стеван Манојловић рус 40 н. Платон Лугумерски 30 н. Лазар Бикар 30 н. — По 20 новч. А. Антић, Паја Деспотовић, Коста Теодоровић, Влада Момировић, Тихомиљ Стојановић. — Свога 72 фор.

Овај је новац отправљен из Сомбора управо у Ловру.

ПОЗИВ

НА

XXI. БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ,

коју приређују

УЧЕНИЦИ СРПСКЕ ВЕЛИКЕ ГИМНАЗИЈЕ

У НОВОМ САДУ

на дан св. Саве 14 (26.) јануара 1894.

У ДВОРАНИ КОД „ЈЕЛИСАВЕТЕ“

ЗА СВОЈЕ СИРОМАШНЕ САУЧЕНИКЕ.

УЛАЗНА ЦЕНА ОД ОСОБЕ 1 ФОР. А. ВР.

Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

Улазнице се могу добити у све три овдашње српске књижаре и на дан беседе у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 САХАТА У ВЕЧЕ.

РАСПОРЕД:

1. Увертира и Коло из „Јабуке“ В. М. Миљковића, музика од Дубека, свира гимназиски свирачки збор.
2. „Хајдук Вељко у народним песама“, сложио Мокрањац, пева гимназиски мешовити лик.
3. Уколебавка из Сметанина „Хубичке“, уз пратњу гимназиског свирачког збора пева гимназиста Димитрије Секулић.
4. „Лаку ноћ!“ од гимназисте Светислава Стефановића, дует од Дубека, уз пратњу гимназиског свирачког збора певају гимназисте ђорђе Букинац и Секула Попов.
5. „Из моје домовине“ (1. руковет), сложио Мокрањац, пева гимназиски мушки лик.
6. „Пред вечити мрак“, драмски призор, написао Јован Грчић, приказују гимназисте Станко и Миленко Араницки.
7. „Веселе младости“, сложио Лисински, уз пратњу гимназиског свирачког збора пева гимназиски дечји лик.
8. Арија из „Ренегата“ Доницетија, уз пратњу гимназиског свирачког збора пева гимназиста Коста Натошевић.
9. Сељачки збор из Сметанине „Продане невесте“, уз пратњу гимназиског свирачког збора, пева гимназиски мешовити лик.

ОГЛАСИ.

ПОШТОВАНОЈ ПУБЛИЦИ

у месту и са стране стављам до знања да сам у

КАРЛСДОРФУ

на главној пијаци у Хердовој кући

код Белог Бурета

отворио велику радњу са **пивом, вином, шпиритусом и ракијом** те сам у стању, да са најумеренијом ценом моје поштоване муштерије задовољити могу. Продајем у малом и великом квантуму.

За што многобројнију посету моли

с поштовањем

2—3 **ШАНДОР ЦОФМАН.**

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889.

101 46

За важност и чистоту сваке од ових роба — гарантује се.

чај, рум, коњак, кава

КОВАЧ И МЕЗЕИ

ВЕЛИКОТРШЦИ СА ЧАЈЕМ И РУМОМ

У БУДИМПЕШТИ

препоручују своје врсте

КИНЕСКОГ И РУСКОГ КАРАВАНСКОГ ЧАЈА,

које набављ непосредно преко својих сопствених агентура у Лондону и на Реци,

а тако исто и

ПРАВИ ЈАМАЈКА-РУМ,

изврстан

БРАЗИЛИЈАНСКИ РУМ,

француски и наш

КОЊАК

све од првих фирми,

КАВУ,

најодабраније врсте у поштанским пошиљкама од 4¾ киле, франко.

Главна радња и биро је у Доротеа-улици, бр. 13. **Филијална радња** у Керепешкој улици, бр. 6. пређе Антон Бибер.

У истој трговини је и главно стоваришће пива на флаше из штајнбрушке пиваре Антона Дрехера.

ОБЈАВА. Опомињемо п. н. публику, да се, у свом сопственом интересу, при куповању обраћају само на поуздане фирме I. реда, и да се не дају заводити са оним огласима, који лармацијски и са јефтиним ценама маме свет.

5—8

Наруџбине из провинције шаљу се брзо поштом или железницом; како ко жели.

За препродаваче има засебан ценовник.

Оне врсте, које се не сиђе поручене, примају се назад.

Само је онда прави, ако је троугаста боца са означеним окрајцима (црвеном и црном штампом на жутој хартији) облепљена.

ДО САДА ЈОШ НЕНАДМАШЕНО.

В. МАГЕРА

права, очишћена

МАСТ ОД РИБИЈЕ ЈЕТРЕ (LEBERTHRAN)

у законом заштићеној опреми

ВИЉЕМА МАГЕРА

у Бечу.

Испитано од првих медицинских ауторитета **због лаке оварљивости** и за децу препоручено и прописано, у свима случајевима где лекар с успехом намерава постићи ојачање целог организма, нарочито плућа и груди, побољшање сока и чишћење крви у опште — **флаша по 1 фор.** — на фабричном сложишту, **Беч, III./3., Heumarkt 3,** као и у највише апотека и спецерајских трговина, у аустро-угар. монархији праве ове масти добити.

Добити се може: У Новоме Саду код гг. Јов. Грозингера, апотекара; Браће Вагнера трговаца.

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ И ОТПРАВНИШТВО ЗА АУСТРО-УГАРСКУ

код

W. MAAGER, Wien,

III./3., Heumarkt 3.

Подражавања се судским путем прогањају.

9—18

Власник: Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Милан Поповић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.